

Yazar(lar) / Author(s)

Dr. Zeynep Dilekli Karatay
Afyon-Türkiye

e-posta: zeynepdilekli3@gmail.com.

(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

Makale Bilgileri/Article Information

Tür-Type: Araştırma makalesi-Research article

Geliş tarihi-Date of submission: 03. 04. 2025

Kabul tarihi-Date of acceptance: 08. 08. 2025

Yayın tarihi-Date of publication: 30. 09. 2025

Hakemlik-Review

Çift Taraflı Kör Dış Hakemlik

Double-Blind External Peer Review

Etik beyan/Ethics statement

Yazar(lar), çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uydıklarını beyan etmiştir.

The author(s) declared that they complied with ethical principles during the preparation of the study.

Benzerlik taraması- Plagiarism checks

Çıkar çatışması-Conflict of interest

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir

No conflict of interest declared

Finansman-Grant Support

Fon, hibe veya destek alınmamıştır

No funding or support was received

Lisans- License

Pandemi Sürecinde Sosyal Medyanın Aileye Etkisi: Kuşaklar Arası Kullanım Farklılıkları Üzerinden Teorik Bir Değerlendirme

Öz

Sosyal yaşam içerisinde iletişim teknolojilerinin insan hayatı ve ilişkilerinde önemli bir yer tuttuğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Özellikle internetin yaygınlaşmasıyla birlikte bu teknolojiler hem bireysel hem de toplumsal etkileşim biçimlerini dönüştürmüştür. Bu dönüşümün en belirgin yansımalarından biri ise sosyal medya platformlarının giderek artan kullanımı olmuştur. Pandemi süreci de bu eğilimi güçlendirerek toplumsal düzeyde daha görünür hale getirmiştir. COVID-19 pandemisi ile birlikte sosyal medya ve dijital platformlar adeta çalışanların, öğrencilerin, yöneticilerin vb. grupların neredeyse ilişkilerinin büyük bir çoğunluğunun yürütüldüğü önemli bir sanal merkez haline gelmiştir. Çünkü risk toplumu bağlamında ele alınması gereken pandemi süreci, yüz yüze ilişkileri birer risk olarak belirlediği için sosyal hayat zorunlu olarak bir süreliğine de olsa tamamen online ortama ve sosyal medya platformlarına taşınmıştır. Bu nedenle bütün kuşak bireyleri gönüllü bir şekilde kullanmanın yanı sıra zorunlu bir şekilde de sosyal medya ve dijital platformlara yönelmiştir. Yeni bir toplumsallık anlayışı doğuran bu durum ise çeşitli kuşak bireylerinden oluşan aileyi ve aile içi ilişkileri etkileyerek bazı sorunlara sebebiyet vermiştir. Bütün bunlardan hareketle literatür taraması yapılarak hazırlanan bu çalışma, pandemi sürecinde sosyal medya kullanımının aileye etkisini kuşaklar bağlamında sosyolojik bir şekilde tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Sosyal Medya, Aile, Kuşak, Risk Toplumu.

The Impact of Social Media on the Family During the Pandemic: A Theoretical Evaluation Based on Intergenerational Differences in Usage

Abstract

It is an undeniable fact that communication technologies hold an important place in human life and social relationships. With the widespread use of the internet, these technologies have transformed both individual and societal forms of interaction. One of the most evident manifestations of this transformation is the increasing use of social media platforms. The pandemic has made this trend even more visible. With the onset of the COVID-19 pandemic, social media and digital platforms effectively became central virtual spaces where the majority of interactions for workers, students, managers, and other groups were conducted. Since the pandemic must be understood within the framework of a risk society, face-to-face interactions were perceived as potential risks, and social life was necessarily shifted, at least temporarily, to online environments and social media platforms. Consequently, individuals across all generations engaged with social media and digital platforms both voluntarily and out of necessity. This new form of sociality has influenced families composed of members from different generations, affecting intra-family relationships and giving rise to certain challenges. Based on a literature review, this study aims to examine sociologically the impact of social media use on families during the pandemic, particularly in the context of generational differences.

Keywords: COVID-19, Social Media, Family, Generation, Risk Society.

Atf- Citation (APA)

Dilekli Karatay, Z. (2025). Pandemi sürecinde sosyal medyanın aileye etkisi: kuşaklar arası kullanım farklılıkları üzerinden teorik bir değerlendirme.

İçtimaiyat, Aile Özel Sayısı, ss 1-16. DOI: <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1659217>

1. Giriş

Sosyal medya, yalnızca dijital mecralarla sınırlı kalmayıp geleneksel medya araçlarını da kapsayan, hızla dönüşen ve toplumsal etkileşim alanlarını derinlemesine şekillendiren sosyal bir olgudur. Onun toplumsal bir olgu olarak değerlendirilmesinin temel ve belki de en belirleyici gerekçesi ise bireyler üzerinde yönlendirme, sınır koyma ve denetim mekanizmaları yoluyla toplumsal yapının inşasında ve sürekliliğinde işlevsel bir rol üstlenmesidir denilebilir. Sosyal medya ve çeşitli dijital platformlar, özellikle Z Kuşağı bireylerinde oldukça yaygındır (Ökten, 2025). Bunun temel sebepleri ise sosyal medyanın bireylere görece daha rahat bir iletişim ortamı sunması (Çalışır, 2015), bilgiye ulaşmalarını kolaylaştırması ve içerik üretimi yaparak paylaşımlarına imkân tanınmasıdır (Çalışkan ve Mencik, 2015: 255). Yaşça daha büyük olan Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması ve X Kuşağı bireyleri ise sosyal medyayı daha sınırlı bir şekilde kullanmakta ve daha çok yüz yüze iletişimi tercih etmektedir.

Online iletişim araçları, sosyal medya ve dijital platformlar, günümüzde yalnızca yoğun şekilde tercih edilen mecralar olmakla kalmayıp, aynı zamanda geleneksel medyanın yerini almaya başlayan sanal merkezler hâline de gelmiştir. Özellikle 2019 yılında ortaya çıkan COVID-19 pandemisiyle birlikte bu dijital ortamlar, toplumsal yaşamın sürdürülmesinde temel bir işlev üstlenmiş; bireylerin kamusal etkileşimlerini, gündelik iletişim pratiklerini ve hatta sosyo-ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirdiği başat alanlara dönüşmüştür. Pandemi nedeniyle insanlara hastalıktan korunmanın temel şartlarından biri olarak evlerinde kalmaları, zorunlu olmadıkça sokağa çıkmamaları ve yüz yüze iletişimlerden uzak durmaları noktasında çeşitli uyarılar yapılmıştır. Bu yönleriyle Risk Toplumu kuramı bağlamında da değerlendirilebilecek olan pandemi süreci, risklerden korunmanın bir gereği olarak sosyal hayatı bir süreliğine kısmen veya tamamen online ortamlara aktarmıştır. Böylece sosyal yaşam evlere taşınmış ve evler kamusal etkileşimlerin yeni mekânı olmuştur. Sosyal yaşamın dijital platformlara taşınması ve online yaşama olan ihtiyaç ise yeni bir toplumsallık anlayışını beraberinde getirmiştir. Bu durum, özellikle farklı kuşaklara mensup aile bireylerinin dijital dünyaya yönelik algılarını, tutumlarını ve uyum stratejilerini de doğrudan etkilemiştir.

Sosyal medya, dijital platformlar ve çevrimiçi yaşam pratikleri; Y, Z ve Alfa kuşakları açısından gündelik hayatın doğal ve alışıldık bir parçası olarak kabul edilirken, yüz yüze iletişimi önceleyen Sessiz Kuşak ile Bebek Patlaması Kuşağı bireyleri için bu dijital dönüşüm daha yabancı, dolayısıyla uyum sağlanması güç bir deneyim alanı olarak ortaya çıkmıştır. X Kuşağı bireyleri ise dijital dönüşüm sürecine ne bütünüyle yabancı ne de tamamen aşına olup, geleneksel ve dijital iletişim biçimleri arasında bir geçiş kuşağı niteliği taşımaktadır. Kuşaklar arasındaki farklılıklara rağmen aile üyeleri, sosyal medya ve dijital iletişim araçları aracılığıyla sosyal bağlarını sürdürme eğilimi göstermiştir. Bu durum, dijital iletişim kanallarına yönelik ilginin hemen hemen her kuşakta artmasına neden olmuştur. Ancak dijital yaşam pratiklerinin yaygınlaşması yüz yüze iletişimin azalmasına sebebiyet verdiği gibi aile içi etkileşim biçimlerinde de önemli değişimlere yol açmıştır.

Bütün bunlardan hareketle literatür taraması yapılarak hazırlanan bu çalışma, pandemi sürecinde sosyal medya kullanımının aileye etkisini kuşaklar bağlamında sosyolojik bir şekilde tartışmayı amaçlamaktadır. Dört bölümden oluşan çalışma, sırasıyla “Toplumsal Kriz Dönemlerinde Aile”, “Kuşak Kavramı ve Sınıflandırması”, “Pandemi Sürecinde Sosyal Medya” ve “Kuşak Farklılıkları Bağlamında Pandemi Sürecinde Sosyal Medya Kullanımı ve Aileye Etkisi”

başlıklarından oluşmaktadır. Pandemi sürecinde sosyal medyanın aile ilişkileri üzerindeki etkisini kuşaklar arası farklılıklar üzerinden tartışması, çalışmanın literatüre sağladığı sosyolojik katkıyı ve özgünlüğünü belirginleştirmektedir. Bunun yanı sıra, sonuç bölümünde sunulan öneriler de çalışmanın bir başka özgün yönünü göstermektedir. Dolayısıyla, güncel ve sosyolojik bir konuyu ele alması ve özgünlüğü açısından, çalışmanın literatüre önemli bir katkı sunacağı ve konuyla ilgili yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

2. Toplumsal Kriz Dönemlerinde Aile

Sosyolojik bir olgu olarak aile; çeşitli kuşak bireylerinden meydana gelen, kendi içerisinde sosyalleşme imkânı sunabilen ve insan neslinin devamını sağlayan önemli bir sosyal kurumdur. Giddens (2012: 246), aileyi “akraba bağlantılarıyla doğrudan doğruya bağlanan, yetişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğu üstlendiği bir insanlar topluluğu” şeklinde tanımlamaktadır. Bu insan topluluğunun ise insan soyunu sürdürmek, cinsel ilişkilere meşruiyet kazandırmak gibi önemli işlevleri bulunmaktadır (Sarı, 2014: 20). Bunların yanı sıra sosyalleşme, güvenli bir ortam ve toplumsal statü sağlama gibi birçok önemli işlevinin olduğu da bilinmektedir. Birey ve toplum arasında karşılıklı etkileşim imkânı sunarak bir köprü görevi gören aile, bu şekilde bireylerin psikolojik, kültürel ve ekonomik açılardan topluma daha hızlı ve kolay katılmalarını sağlamaktadır. Bireyler sosyal rollerini ve bu rollerin gerektirdiği sorumlulukları aile içerisinde kazanabilmektedir (Arı, 2023). Bu yönleriyle ailenin aslında bireylere hem çok yönlü bir yaşam tarzını hem de bu yaşam tarzının gerektirdiği bütün sorumluluk ve pratikleri sunabilen bir işlevsellikte olduğunu söylemek mümkündür.

Evrensel bir kurum olarak bilinen aileye atfedilen anlam, işlev ve değerler toplumdaki topluma farklılık göstermektedir fakat kriz dönemlerinde aile kurumu üstlendiği roller, bireylere sağlamış olduğu duygusal destek, gösterdiği dayanıklılık ve işlevsel kırılmalarıyla yeniden toplumsal ilgiye konu olmaktadır. Bunun en yakın örneği 2019 yılında başlayan COVID-19 pandemi süreci olmuştur. Pandemi süresi boyunca bireylerin evde daha fazla zaman geçirmeleri bir yandan aile ilişkilerini derinleştirirken diğer yandan gerilmesine sebebiyet vermiştir (Çakmak, 2021). Aile, bu süreçte hem bir çatışma hem de bir kriz çözme alanı olarak işlevselliğini sürdürmüştür (Bozkurt ve Gülerce, 2024). Özellikle bu süreçle birlikte artan sosyal medya kullanımı aile içi yüz yüze ilişkilerin ve iletişimin arka planda kalmasıyla sonuçlanarak çeşitli ailevi problemleri de artırmıştır. Dolayısıyla pandemi sürecinde alınan tedbirler aile bireyleri arasındaki ilişkileri hem olumlu hem olumsuz biçimlerde etkilemiştir denilebilir.

Özetle bu süreçte çoğu aile bireyi ev, iş ve eğitim yaşamını aynı mekânda yani aile ortamı içerisinde sürdürmek zorunda kalmıştır. İşlerin evden yürütülmesi, uzaktan eğitime geçilmesi gibi önlemler aile bireylerinin zamansal ve mekânsal sınırlarını bulanıklaştırmıştır (Craig & Churchill, 2020: 311). Buna bağlı olarak bireylerin gündelik yaşam pratikleri de büyük oranda değişmiş ve sosyal medya araçlarının kullanımı da olağanüstü bir şekilde artış göstermiştir. Bu süreçte sosyal medya bir yandan eğlence amaçlı vakit geçirmek için kullanılırken bir yandan da sosyal bağları sürdürme, duygusal destek sağlama, haber takibi yapma gibi işlevler gören bir platform olarak da kullanım açısından tercih edilmiştir. Ancak sosyal medyanın kullanım biçimi ve sıklığı çeşitli kuşaklardan oluşan aile bireyleri arasında önemli farklılıklar göstererek aile içi iletişim pratiklerine de yansımıştır. Çünkü her kuşağın içine doğmuş olduğu zaman dilimi ve dönem koşulları kuşakların toplumsal olaylara karşı tepkisinde bir farklılık yaratabilmektedir.

3. Kuşak Kavramı ve Sınıflandırması

Kuşak kavramı sosyal bilimler açısından önemli ve çok boyutlu olarak değerlendirilen sosyolojik bir kavramdır. Bir kuşağın, genellikle anne-baba ile çocukları arasındaki doğum yılları farkı temel alınarak tanımlandığı kabul edilmektedir (Çetin Aydın ve Başol, 2014: 2). Her kuşak içerisine doğmuş olduğu dönemin teknolojik, ekonomik ve siyasi dinamiklerini içselleştirmekte ve böylece kendi aidiyet duygusunu geliştirebilmektedir (Ozan, 2025: 293). Bu nedenle aynı tarihsel ve toplumsal koşulları paylaşan bireyler, bu ortak deneyimlerin etkisiyle benzer bakış açıları ve davranış kalıpları geliştirerek (Dilekli Karatay ve Koyuncu, 2024a: 524) yaşadığı dönemin izlerini taşıyabilmektedir. Dolayısıyla kuşakları kendi dönemleri üzerinden okumak mümkün olduğu gibi dönemleri de kuşaklar üzerinden değerlendirmek ve kuşaklar arası farklılıkları da en yoğun olarak aile kurumu üzerinden değerlendirmek mümkündür. Çünkü aile kurumu farklı kuşak bireylerinden oluştuğu için onu kuşaklar arası ilişkilerden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Aile kuşakları bir araya getiren, değerlerin aktarılmasını sağlayan, roller ve statüler sunan bir sosyalleşme alanı olarak işlev görmektedir (Müftüler, 2019: 109). Kuşakların anlam dünyaları birbirinden farklı olduğu için bu alan içerisinde çatışma ve dayanışma çoğunlukla bir arada bulunmaktadır (Müftüler, 2019: 116). Fakat kuşaklar arasındaki bu farklılıklar, çoğunlukla aile içi çatışmaların potansiyel kaynakları olabilmektedir (Ozan, 2025: 294). Bu durumun en belirgin örneği ise yakın zamanda yaşanan COVID-19 pandemi süreci olmuştur. Özellikle pandemi süreci ile birlikte artan sosyal medya kullanımı, kuşaklar arası farklılıkları belirginleştirdiği gibi aile içi iletişim ve etkileşimin boyutunu da değiştirmiştir.

Literatürde çeşitli kuşak sınıflandırmaları ve adlandırmaları bulunmaktadır. Kuşak sınıflandırmasının bir nevi mimarı olarak bilinen Mannheim'e (1952) göre bir grubun kuşak olarak nitelendirilmesi için sadece benzer yaş aralığında olması değil aynı zamanda benzer sosyal olaylara maruz kalması ve neticesinde benzer tepkiler geliştirebilmesi de gerekmektedir. Zemke, Raines ve Filipczak (2013: 4) da kuşak sınıflandırmalarında sadece kuşak bireylerinin doğdukları zaman diliminin baz alınmasının doğru ve yeterli olmadığını; yanı sıra kuşak gruplarının davranış, deneyim ve düşüncelerinin de dikkate alınması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Çünkü sadece paylaştıkları yıllar değil aynı zamanda paylaşılan sosyal ve kültürel yaşamışlıklar da kuşakların karakterlerini kalıcı olarak etkileyebilmektedir (Sullivan vd., 2009: 290). Akademik çalışmalarda yaygın olarak kullanılan beş temel kuşak bulunmaktadır: Sessiz Kuşak (1925-1945); Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964); X kuşağı (1965-1978); Y kuşağı (1979-1995) ve Z kuşağı (1996-2010) (Fromm & Read, 2018: 14). Z kuşağından sonra gelen ve 2010-2024 yılları arasında doğanları kapsayanlar için Alfa kuşağı; 2025-2039 doğanları kapsayanlar için ise Beta kuşağı adlandırması kullanılmaktadır (McCrinkle, 2021).

1925-1945 yılları arasında doğan Sessiz Kuşak, savaşların ve ekonomik buhranların etkisinde kalan bir kuşak olarak büyümüştür. Maruz kaldığı büyük olaylar neticesinde daha dikkatli davranmaya özen gösteren, hayalperest bir yapıdan uzak duran ve macera peşine düşmeyen ciddi bir kuşaktır (Serçemeli, Kurnaz ve Özcan, 2015: 261-276). Sessiz Kuşak bireyleri, dönemin getirdiği şartlar neticesinde çok çalışmak ve üretmek zorunda kaldıkları ve çocukluklarını da yaşamaya fırsat bulamadıkları için Sessiz Kuşak olarak adlandırılmaktadır. Dilekli Karatay (2024: 25) ise her şeyi zamanında yapmak istemeleri ve çatışmalardan uzak, sakince yaşama arzusunda olduklarından dolayı bu kuşak için garantici kuşak nitelendirmesini kullanmaktadır.

II. Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan nüfus kayıplarını önleyebilmek adına çeşitli adımlar atılmıştır ve neticesinde ise nüfusun hızla artmaya başladığı görülmüştür (Güngör, 2022: 17). Doğum oralarındaki ciddi artıştan dolayı 1946-1964 yılları arasında doğanlar Bebek Patlaması Kuşağı olarak adlandırılmıştır (Kavak ve Şener, 2021: 37). Bu dönemde doğanların sayısı çok olduğu için bu kuşak, toplumu yeniden şekillendiren kuşak olarak da tanımlanmaktadır (Levickaité, 2010: 171). Dilekli Karatay (2024: 29) ise bu kuşağı hem X kuşağının mimarı olmaları hem de ebeveynleri ve çocukları arasında kalmaları nedeniyle köprü kuşağı olarak nitelendirmektedir. İş yaşamında idealist bir tutumu benimseyen bu kuşağın temel felsefesi, çalışmak için yaşamaktır (Karahasan, 2018: 25). Ayrıca, bu kuşak bireyleri savaş sonrası oluşan refah ortamını kaybetmekten korktukları için yeniliklere ve değişimlere karşı direnç göstermektedir (Konakay, 2018).

1965-1978 yılları aralığında doğan bireyleri kapsayan X kuşağı, siyasi olarak görece daha aktif bir ortamda büyümüş ve siyasetle de daha içli dışlı olmuştur. Bu özelliklerinden dolayı bu kuşak çatışmacı kuşak, hareketli kuşak veya politik kuşak olarak da nitelendirilmektedir (Dilekli Karatay, 2024: 33). Çalışmayı önemseyen X kuşağı, inatçı ve sabırlı bir şekilde çalışma disipliniyle ön planda olmuştur (Karahasan, 2018: 25). X kuşağı bireyleri, teknolojiyi geliştiren fakat çok iyi kullanamayan bir kuşak olarak da bilinmektedir (Güngör, 2022: 20). Bunun yanı sıra X kuşağı, kendisinden önceki kuşaklara göre değişim ve yeniliklere nispeten daha açıktır.

1979-1995 yıllarını kapsayan Y kuşağı, kendisinden önceki kuşaklardan farklı olarak modern teknolojiler ve tüketim toplumu içerisine doğmuş ve büyümüştür (Islam vd., 2011: 1803-1804). Dolayısıyla bu kuşak bireyleri bilgisayar, telefon ve cep telefonu gibi teknolojilerle iç içe olmuştur (Bayhan, 2019: 35). Bu kuşak bireyleri için internet vazgeçilmez bir kaynaktır ve bu sayede istedikleri her bilgiye de ulaşabilme olanağını yakalamışlardır (Güngör, 2022: 21). Yeniliklere ve değişime açık olan bu kuşak bireyleri, sosyal medya üzerinden anlık mesajlaşmalarla iletişimde kalmayı tercih etmektedir (Gross, 2017: 18-23). Bu durumlar ise ebeveynlerinin daha tutucu davranmasına sebebiyet vermiştir. Küresel dünya ile tanışma fırsatı bulmuş olmalarına rağmen bu kuşak kendilerinden sonra gelen Z kuşağı kadar küresel bir kuşak olmamıştır.

1996-2010 yılları arasında doğan bireyleri kapsayan Z kuşağı, günümüzde en çok tartışılan ve özellikle de kuşak çatışmalarından söz edilirken akla gelen ilk kuşak olarak bilinmektedir. Çünkü özellikle "kitle iletişim araçları tarafından üretilen ve iletilen değer sisteminden en çok etkilenen, gözünü teknolojiyle açan" (Duman ve Akosman, 2022: 207) kuşak, Z kuşağıdır. Bu özelliğinden dolayı Instant Online (her an çevrimiçi) kuşak olarak da adlandırılmaktadır (Levickaité, 2010: 172). Z kuşağı bireyleri, neredeyse günlerinin tamamını internet ortamında harcayarak geçirdikleri için de din, aile, akraba gibi geleneksel referans kaynaklarından ziyade popüler kültürün üreticisi ve taşıyıcısı olan akıllı telefonlar, online ya da dijital platformları önemsemekte ve takip etmektedir (Duman, 2021: 27). Z kuşağı bireylerinin daha pratik, akıllı, kendilerini yönlendirebilen ve özgürce hareket eden bir yapıya sahip oldukları, ancak aşırı bireyselleşmeden dolayı takım çalışmasına yatkınlıklarının düşük olabileceği ifade edilmektedir (Igel ve Urquhart, 2012: 16). Bu kuşağın bireyleri sosyalleşme süreçlerini çoğunlukla fiziksel mekânlarda yüz yüze etkileşim kurarak değil, dijital platformlar aracılığıyla çevrim içi ortamlarda gerçekleştirme eğilimindedir (Dilekli Karatay ve Koyuncu, 2024b: 499). Çünkü bu kuşak için teknolojik aletler ve yenilikler ve de dijital platformlar vazgeçilmezdir.

2010-2024 yılları arasında doğanları McCrindle (2021), Alfa kuşağı olarak nitelendirmektedir. Daha küçük yaşlarda teknolojik aletlere, bilgi teknolojilerine ve yeniliklere meraklı olan bu kuşak bireyleri, dijital dünyada yaşamının dilini çok iyi bilmekte ve günlük yaşantısında akranlarıyla da bu dili konuşmaktadırlar (Prensky, 2001). Henüz küçük yaşlarda oldukları için bu kuşak ile ilgili çalışmalar yeterli düzeyde yapılamamıştır. Fakat dijital bir çağda doğdukları, büyüdükları ve gelişmekte oldukları için bu kuşağın kendisinden önceki kuşaklardan oldukça farklı olacağı ve farklı iş kollarında çalışacağı tahmin edilmektedir. Bu kuşağın ebeveynleri de çocuklarına günlük sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için çoğunlukla onların dilinden konuşarak yaklaşmakta ve bu şekilde çocuklarını yönlendirebilmektedir. Hem alfa kuşağının içine doğmuş olduğu dönemin şartlarından hem kuşak bireylerinin özelliklerinden hem de ebeveynlerin çocuklarına olan yaklaşımından dolayı Dilekli Karatay (2024: 46), bu kuşak için yarı robotik kuşak nitelendirmesini kullanmaktadır.

4. Pandemi Sürecinde Sosyal Medya

Günümüz toplumlarında insan ilişkilerinin vazgeçilmez unsurlarından biri olan sosyal medya, çeşitli yönleriyle temel bir ihtiyaç haline gelmiştir. İletişim, alışveriş, eğitim, sağlık, para kazanma vb. boyutlarıyla önemi gittikçe artan sosyal medya, küresel düzeyde ilişkiler kurabilme olanağına sahip olduğu için hem devlet hem de özel sektörde tercih edilen temel kaynaklardan biri olmayı başarmıştır. Başka bir ifadeyle sosyal medya, günümüzde yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesine geçmiş; toplumsal kurumlara dair çeşitli işlevleri de bünyesinde barındıran çok yönlü bir yapıya evrilmiştir (Metin, 2022: 11). İletişim teknolojilerinin kendisi önemli olmakla birlikte özellikle internet kullanımı artarak daha fazla kullanıcıya çeşitli şekillerde ulaşmıştır ve ortaya farklı sonuçlar çıkarmıştır. Dolayısıyla gelişen teknolojiler kitle iletişim araçlarını da değiştirmiştir. İnternete ulaşımın kolaylaşması ile birlikte sosyal medya vb. uygulamalar da iletişimde önemli birer araç olmaya başlamıştır (Kartal ve Erigüç: 2018: 569). Bu durum, özellikle pandemi gibi büyük çaplı kriz dönemlerinde daha fazla görülmüştür.

Kullanıcıların ürettiği içerikleri paylaşarak diğer kullanıcılarla etkileşimde bulunduğu dijital mecralara sosyal medya adı verilmektedir. Sosyal medya, bireylerin kendilerini anlatma fırsatı bulduğu ve istediği kullanıcılarla iletişim kurduğu yeni bir sanal ortamdır (Güleç, 2018: 105). Günümüzde alışlagelmiş iletişim araçlarının yerini alan sosyal medya, kullanıcılarına rahat ve hızlı iletişim kurabilme ve paylaşımlar yapabilme imkânı sunmaktadır. Bu nedenle internette yer alan iletişim araçlarının en temeli ve tercih edileni sosyal medyadır denilebilir (Demir, 2016: 28). Sosyal medya, gençlerden yaşlılara, kadınlardan erkeklere, çalışanlardan işçilere, ev hanımlarına kadar neredeyse bütün toplumsal kesimlerde geniş bir kullanım alanına sahiptir. Toplumda yaş, meslek ve gelir düzeyi fark etmeksizin, hemen hemen tüm gruplar arasında eğitim, sağlık, eğlence vb. amaçlarla etkin bir biçimde kullanılmaktadır. Örneğin, üniversite öğrencileriyle ilgili yapılan bir çalışmaya göre, katılımcıların büyük çoğunluğu sosyal medyayı eğitim, arkadaşlık kurma ve bilgi edinme gibi amaçlarla kullanmaktadır (Kaplan, 2019). Yaşça daha büyük olan kuşaklar ise daha çok iletişimi sürdürmek amacıyla kullanılabilir niteliktedir.

Toplumda, dönemin veya toplumsal sorunların akışına göre sosyal medya kullanım süresi ve amacı farklılaşmaktadır. Pandemi gibi büyük çaplı toplumsal risklerin yaşandığı dönemlerde, sosyal medya çalışanların, öğrencilerin, yöneticilerin vb. grupların ilişkilerinin yürütüldüğü önemli bir sanal merkez hâline gelmektedir. Sosyal medya, bu tür durumlarda hem iletişim aracı işlevini sürdürmekte hem de bireyler için yeni bir toplumsallaşma alanı oluşturmaktadır. Sosyal medya sayesinde bireyler kendilerini istedikleri gibi tanıtılabilmekte ve istedikleri kişiler ve

gruplarla da arkadaşlık kurabilmektedir (Eren ve Aydın, 2014: 198). “Sosyal medya zaman ve mekân sınırlaması olmadan (mobil tabanlı), paylaşımın, tartışmanın esas olduğu bir insani iletişim şekli” (Vural ve Bat, 2010: 3351) olduğu için çok fazla tercih edilmektedir. Bunların yanı sıra sosyal medya bireylere hızlı iletişim kurabilme, bilgilere anında ulaşabilme, paylaşabilme gibi olanaklar sağladığı için de kullanımı gün geçtikçe artmaktadır (Dilekli, 2022: 79). Artık bu kullanım amaçlarını ve daha fazlasını, pandemi gibi büyük risklerin yaşandığı risk toplumlarında ve kriz dönemlerinde görmek mümkündür. Çünkü salgın süreci yalnızca bireylerin sağlığını ve toplumların sağlık sistemlerini değil, aynı zamanda toplumsal yaşamın temel yapılarını da derinden etkilemiş; bu etki, mevcut düzenlerde çeşitli kırılmalara ve dönüşümlere de zemin hazırlamıştır (Karakaş, 2020: 545). Yüz yüze iletişimin risk olarak algılanması ve ölüm kalım mevzusu olarak görülmesi gibi durumlar, insan ilişkilerini farklı şekillerde etkilemiş ve toplumsal yaşam yeni bir boyut kazanmıştır. Örneğin, artık aile üyeleri dâhil her bir birey için diğer bütün bireyler birer risk olarak algılanmıştır. Furedi, bu durumu Korku Kültürü adlı kitabında detaylıca tartışmaktadır. Furedi, Korku Kültürü’nün sonuçlarından bahsederken özellikle iki önemli özelliğini vurgulamaktadır: Herhangi yeni bir sorunun veya zorluğun ölüm kalım meselesine dönüştürülmesi ve insan ilişkilerinin risk çerçevesine oturtulması. Risk toplumlarında ve korku kültürünün hâkim olduğu toplumlarda insanlar, ailevi ilişkileri de dâhil olmak üzere bütün ilişkilerine daha yoğun bir risk duyarlılığıyla yaklaşmaktadır. Artık devlet kurumlarının ve yöneticilerinin de açıklamalarıyla insanlara, ilişkilerin belirli bir süreden sonra biteceği telkin edilmekte ve insanlar birbirinden uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır (Furedi, 2017). Pandemi süreciyle birlikte benzer sonuçlar ülkemizde de görülmeye başlanmıştır ve evde-kal, evde-kal Türkiye, evde hayat var gibi söylemler, birçok televizyon kanalında, internette ve sosyal medyada kullanılarak, sosyal izolasyonun önemi vurgulanmıştır (Yıldırım ve İpek, 2020: 77-78). Pandemi sürecinde insanlar birbirlerini veya yüz yüze ilişkileri tehdit olarak görmüşlerdir ve olabildiğince birbirlerinden uzak durmaya, ilişkilerini uzaktan, özellikle de sosyal medya araçları üzerinden yürütmeye çalışmışlardır. Bu açılarından dolayı korku kültürü, insanları birbirine yabancılaştırmaktadır denilebilir (Furedi, 2017). Pandemi sürecinde yaşanan bu durumlar, insanların risk veya korku söz konusu olduğunda kendi kabuklarına çekilebildiğini ve toplumsal ilişkilerini ise yeni bir sosyalleşme alanı yaratarak aktif bir şekilde kullandıkları sosyal medya platformları üzerinden yürütebildiklerini göstermiştir. Bütün bunlardan hareketle, ailenin çeşitli kuşak bireylerinden oluştuğu göz önünde bulundurularak, pandemi sürecinde sosyal medya kullanımı ve aileye etkisine dair neler söylenebilir?

5. Kuşak Farklılıkları Bağlamında Pandemi Sürecinde Sosyal Medya Kullanımı ve Aileye Etkisi

2019 yılında Çin’de ortaya çıkan COVID-19 virüsü, birçok ölüme neden olmuş ve giderek dünya genelinde yaygınlaşmıştır ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 2020 yılında pandemi olarak ilan etmiştir (Budak ve Korkmaz, 2020: 62). Pandemi ilan edilmesinden sonra alınan önlemler ve sergilenen pratikler ise risk toplumu kuramı bağlamında değerlendirilebilmektedir. Beck (2011), risk toplumu kuramı için öncelikle risk kavramını ele almaktadır ve risk kavramını modernleşme kavramına bağlı olarak değerlendirmektedir. Beck (s. 24), risklerin modernliğin bir icadı olmadığını, geçmiş dönemlerde de olduğunu, ancak günümüz risklerinin farklı olduğunu vurgulamaktadır. Riskleri evrensel olarak değerlendiren Beck’e (2011) göre riskler, toplumun bütün bireylerini etkileyebilmesine rağmen bireyler veya sınıflar arasında yeni eşitsizliklere de neden olabilmektedir. Çünkü ona göre (s. 47), yoksulluk nedeniyle insanlar güvenlikten geri

kalabilmekte ve bu nedenle risklere karşı savunmasız hale gelebilmektedir. Yine riskler, yeni üretim alanlarıyla yeni ihtiyaçlar ve pazarlar da üretebilmektedir (s. 82-83). Beck (s. 101), bilimde uzmanlaşmanın artmasına bağlı olarak risklerle başa çıkmanın da zorlaştığını da belirtmektedir. Bir başka önemli sosyolog olan Giddens (2017) ise küreselleşmeden modern toplumlara, risklerin imal edilmiş olduğunu; yeni risk türlerinin ve alanlarının da ortaya çıktığını belirtmiştir. “İmal edilmiş risk, karşılaşma konusunda çok az tarihsel deneyime sahip olduğumuz nükleer sızıntı ve küresel ısınma gibi risk durumlarını anlatmaktadır” (Yıldırım, 2008: 78). Kurama dair bu bilgiler, pandemi sürecinin de aslında risk toplumu bağlamında değerlendirilebileceğini göstermektedir. Koçak ve Memiş de (2021), COVID-19’un küresel düzeyde yarattığı belirsizlik ve tehdit algısının, bireylerin yaşamsal güvenlik duygusunda sürekli bir sarsıntıya neden olduğunu ve bu durumun, sosyolojik açıdan risk toplumu kuramı çerçevesinde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü COVID-19 pandemisi, küresel risklerin sınırları aşabildiğini ve bireyler ile toplumsal kurumlar üzerinde yıkıcı bir etki yaratabildiğini göstermiştir. Başka bir ifadeyle COVID-19 salgınının hiçbir coğrafi, toplumsal ya da etnik sınır tanımaksızın küresel ölçekte etkili olması, modern toplumların karşı karşıya kaldığı yeni tehdit biçimlerini gündeme getirmiştir. Bunun yanı sıra bu süreç, sadece sağlık sistemlerini değil, aynı zamanda dini, kültürel ve ekonomik yapıları da büyük oranda sarsarak, hemen hemen her bireyin gündelik yaşantısının bir parçası haline gelmiştir. Pandemi sürecinde hastalanma, ölme, hastalıktan etkilenme gibi toplumsal ve bireysel çaptaki imal edilmiş riskler yaşanmıştır ve sonuç olarak yüz yüze iletişimin yerini çevrimiçi ortamlar almaya başlamıştır. Süreçle birlikte bütün bireyler toplumdan izole edilerek, adeta evlere, hatta evler içerisinde de odalara hapsedilmiştir. Dolayısıyla küresel bir salgın olan pandeminin tedbirlerinin, kısıtlamalarının ve yaşanan sürecin izlerinin, aile kurumu başta olmak üzere diğer bütün toplumsal kurumlar üzerindeki etkileri oldukça önemlidir (Barış ve Taylan, 2020). Bu yönleriyle pandemi, sadece dışsal bir sağlık krizi olarak değil; aile yapısını da yeniden şekillendiren içsel bir sosyolojik dönüşüm olarak risk toplumu kuramı bağlamında okunmalıdır. Beck’in “Risk Toplumu” kuramında vurguladığı şekliyle, bu süreç günümüz dünyasının ortak tehditlerle nasıl başa çıkmaya çalıştığını da gözler önüne sermiştir (Beck, 2011).

Risk toplumu kuramı, insanların bilgi seviyesinin artmasıyla birlikte korkularının ve karşılaştıkları risklerin de aynı oranda artış gösterdiğini savunmaktadır (Beck, 2011). Yüz yüze görüşmelerin riskli olduğu ve yasaklandığı pandemi sürecinde, riskleri ve korkuları en aza indirebilmenin bir pratiği olarak sosyal hayat online ortamlarda yürütülmeye başlanmıştır ve sosyal medya kullanımı önemli ölçüde artmıştır. Ayrıca “yenilikçi roller üstlenen sosyal medya, pandemi sürecinde yeni alanlar yakalamış ve sürekli tıp eğitimi, bilimsel bilgilerin yayılması, birliktelik yapmak, çevrimiçi tartışmalar ve daha pek çok konuda merkezi bir rol oynamaya başlamıştır” (Acar ve Acar Şentürk, 2022: 525) ve pandeminin zorunlu olarak kullanım alanlarını genişlettiği sosyal medya, kuşak fark etmeksizin bireylerdeki kullanım süresini de artırmıştır. Yapılan çeşitli araştırmalarda da pandemi sürecinde internet ve sosyal medya kullanım sıklığının arttığı tespit edilmiştir (Karakaş, vd., 2022; Yıldırım ve İpek, 2020: 79). Zaruri sebeplerden dolayı bile olsa insanların çoğu bilgisayarı açar açmaz veya telefonu, tableti eline alır almaz ilk olarak sosyal medya sayfalarına göz gezdirmiştir. Bütün bu durumlar ise özellikle Y, Z ve Alfa kuşağı başta olmak üzere Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması ve X kuşağının da sosyal medya kullanımını ya da online ortamda kalma sıklığını doğal olarak artırmıştır. Özyürek ve Çetinkaya (2021) da konuyla ilgili yaptıkları çalışmada pandemi döneminde hemen hemen bütün aile üyelerinin ev içinde tablet, telefon, bilgisayar gibi teknolojik aletlerin kullanımının ve internet kullanım sürelerinin

arttığını tespit etmiştir. Bu artış ise kuşaklar arasında hem kullanım sıklığı hem de platform tercihleri ve dijital etkileşim biçimleri bakımından farklılaşmıştır. Söz konusu farklılıklar yalnızca bireysel düzeyde kalmamış, aile içi iletişim süreçlerini ve kuşaklararası ilişki biçimlerini de önemli ölçüde dönüştürmüştür. Aşağıda, bu süreçte kuşakların sosyal medya kullanım deneyimleri ve bunun aileye etkisi sunulmuştur.

Sosyal medya kullanım oranı, daha önce de ifade edildiği gibi, bütün kuşak bireylerinde görülmüştür. Bebek Patlaması, X kuşağı gibi daha büyük yaştaki kuşakların sosyal medya kullanımı genç kuşaklar kadar çok olmasa da pandemi sürecinde bu kuşaklarda da sosyal medya kullanımında bir artış olduğu gözlenmiştir. Örneğin, yapılan uluslararası bir araştırmaya göre, Bebek Patlaması Kuşağı bireylerinin %26'sı pandemi süreciyle birlikte sosyal medyaya katılmıştır (Sy, 2022). Bu süreçte özellikle 65 yaş üstü bireyler (Sessiz Kuşak ve Bebek Patlaması kuşakları) Facebook ve WhatsApp platformlarını kullanmayı tercih etmiştir. Sosyal medya kullanım amaçları arasında ise bilgi, haberleşme, oyun oynama, günlük iletişim kurarak birbirlerinin durumu hakkında bilgi alışverişinde bulunma, torunlarıyla görüşme vb. yer almıştır (Cıngı ve Cıngı, 2022: 591). Yapılan başka bir çalışmaya göre ise bu süreçle birlikte yaşlı bireylerin hareket alanları fiziksel olarak kısıtlandığı için bu bireyler hem yalnızlık hislerini gidermek hem gündemi takip etmek hem de sosyal çevresiyle düzenli iletişimde kalmak gibi amaçlarla sosyal medya platformlarını ve dijital alanları kullanmıştır (Binark vd., 2020).

Aile içinde dijital ortamlara erişimin artması, kuşaklar arası bağları güçlendirme potansiyeli taşıırken; farklı medya alışkanlıkları nedeniyle kuşaklar arasında çatışma veya iletişimsizlik de doğurabilmektedir. Çünkü kuşaklararası iletişimde en temel problemlerden biri, ileri yaştaki bireylerin dijital teknolojilere dair yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamasıdır. Dijital becerilerdeki bu fark, sadece teknik bir eksikliği ifade etmekle kalmaz; aynı zamanda kuşaklar arasında belirgin farklılıkları da ortaya koymaktadır. Demir Erbil ve Hazer (2021) de konuyla ilgili yaptıkları çalışmada, yaşlı katılımcıların dijital araçları, interneti ve ATM'leri kullanmada zorlandıklarını belirtmiş; teknolojiyi öğrenme sürecinde endişe ve güvensizlik duygularının yaygın olduğunu tespit etmiştir. Bu da dijital uçurumun kuşaklar arasında sosyal ve kültürel bir ayrışmaya yol açtığını göstermektedir. Yine Melchior (2023: 37), yapılan çeşitli araştırmalarda dijital okuryazarlık düzeyinin yaşlı bireylerde genel olarak düşük olduğunu ve teknolojiyi etkin kullanamama durumunun bu grubu dijital dışlanmaya açık hale getirdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda dijital beceri eksikliği, kuşaklar arası iletişimde yapısal bir eşitsizliğe yol açarak aile içi iletişim ve etkileşimi de olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir.

Y kuşağı bireylerinde de sosyal medya kullanımı ciddi oranda bir artış göstermiştir. Yapılan bir çalışmada bu artış %78 olarak belirlenmiştir. Aynı araştırmada, Y ve Z kuşaklarının her ikisinin sosyal medyayı günlük ortalama 2-3 saat ve daha çok eğlence amacıyla kullandıklarını da tespit edilmiştir (Sy, 2022). Ancak, evden çalışma koşullarıyla birlikte artan çevrim içi yaşam, ebeveynlerin çocuklarıyla olan yüz yüze etkileşim sürelerini azaltmış, aile içi rollerin iç içe geçmesiyle zaman yönetimi gibi sorunlar da doğurmuştur. Böylece sosyal medya hem bilgiye erişim aracı hem de ebeveynlik görevlerini dönüştüren bir dikkat dağıtıcı haline gelmiştir.

Pandemi döneminde sosyal medya kullanım oranının en yüksek olduğu kuşak Z kuşağı olmuştur. Yapılan uluslararası bir araştırmaya göre pandemi sürecinde bu kuşağın %78'inde sosyal medya kullanımı artmıştır ve bu kuşak sosyal medyada günlük 2-3 saat harcamıştır (Sy, 2022). Türkiye özelinde yapılan bir çalışmada bu süreçte Z kuşağının en çok kullandığı sosyal medya platformları sırasıyla Instagram (%98,6); Youtube (%78,1); Twitter/X (%65,8) olmuştur

(Koç, 2021: 7016). Sosyal medya genç kuşaklar için vazgeçilmez iken (Sy, 2022); bazı ebeveynler için ise gizlilik, güvenlik ve bağlanma gibi kaygılarla uzak durulması gereken bir mecra olarak görülmüştür (Nowland, McNally & Gregory, 2024: 542). Bu noktada sosyal medya, genç bireyler için bir sosyalleşme aracı olarak işlev görürken, ebeveynler için çocuklarıyla bir yabancılaşma kaynağı haline gelmiştir denilebilir. Pandemi süreciyle birlikte artmaya başlayan aile içi iletişim sorunları ve duygusal gerilimler, özellikle 2021 sonrasında belirgin biçimde artmıştır. Konuyla ilgili yapılan bir çalışmada, katılımcıların %27'si pandemi döneminde aile içi iletişim sorunları yaşadıklarını, %41,2'si aile içinde huzursuzluğun arttığını ifade etmiştir. Buna rağmen, katılımcıların %65'i bu süreçte, aile bireylerinin birbirlerine maddi yönden destek olduğunu belirtmiştir (Bozkurt ve Gülerce, 2024: 225-230). Bu sonuçlar, yapılan çeşitli araştırmalarda da elde edilen, aile kurumunun hem bir çatışma hem de bir sığınma alanı olduğunu desteklemektedir.

Yukarıda verilen çeşitli araştırma verilerinden hareketle, pandemi döneminde sosyal medya kullanımının kuşaklar arasında farklı kullanım alanları bulunduğunu, kullanım sıklığının değiştiğini, sosyal medya platform tercihlerinin birbirlerinden ayrıştığını ve sosyal medya kullanım sürelerinin arttığını söylemek mümkündür. Bu durum ise aile içi ilişkileri çeşitli şekillerde etkilemiştir (Çetin ve Aral, 2022). Çünkü online ortama aktarılan yaşam tarzı, hem farklı kuşaklardan oluşan aileler için hem de toplum için normal toplumsallığı işlevsizleştirmeye başlamış ve insanı eve döndüren ya da sıkıştıran yeni bir toplumsallık anlayışı doğurmuştur. (Yıldırım, 2020). Bu yeni toplumsallık biçiminde ise ailenin varlığı, aktif işleyişi ve fonksiyonları değişime açık hale gelmiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi, aile kurumu farklı kuşak bireylerinden oluşur ve bu kuşak bireylerinin ise öncelikleri, iletişim tercihleri, sosyalleşme biçimleri, yaşam dünyaları ve yaşam tarzları birbirinden farklıdır. Bu süreçte annenin, babanın, çocuğun ve diğer aile üyelerinin birbirleriyle ve sosyal medyayla ilişkisi farklı bir boyuta taşınmıştır. Dolayısıyla, pandemi sürecinde hem fiziksel hem de dijital olarak kapanma yaşayan bireyler için aile, temel bir güvenlik ve sosyalleşme alanı olarak önem kazanmasına rağmen, aile içinde artan sosyal medya kullanımı yeni gerilim alanlarının doğmasına da sebebiyet vermiştir.

Pandemiyle birlikte başlayan ve ne kadar süreceği belli olmayan sosyal izolasyon nedeniyle bireyler, başkalarıyla iletişimi sürdürmek, bilgi toplamak, paylaşmak, sosyalleşmek ve eğlenmek gibi nedenlerle sosyal medyaya yönelmişlerdir (Zhang, Zhou ve Lim, 2020: 318). Örneğin süreçle birlikte aile bireyleri, aile ve akrabalarının durumunu sorabilme, onlarla iletişimde kalabilme gibi çeşitli nedenlerle de sosyal medyayı kullanmıştır (Karakaş vd., 2022: 739). Yine, çoğu üniversite hocaları öğrencileriyle, farklı kurumlar çalışanlarıyla, aileler akrabalarıyla sosyal medya ve çeşitli dijital platformlar üzerinden yaptıkları canlı bağlantılarla haberleşme imkânı bulmuştur. COVID-19 hastalığına yakalanmış olanlar da aileleriyle sosyal medya üzerinden iletişim sağlayabilmiştir. Bu yönleriyle sosyal medyanın bir tampon mecra olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Fakat sosyal medyanın hem bir tampon mecra olarak işlev görmesi hem de genç kuşaklar arasında farklı kullanım alanlarıyla sıklığının giderek artması, bireylerde bir bağımlılık durumu da yaratmıştır. Benzer şekilde, pandemi sürecinde bazı ebeveynler, Alfa kuşağı çocuklarını park, sokak gibi dış mekânlara çıkarma imkânı bulamadıklarında, çocuklarının ev içerişimde yaratmış oldukları huzursuzlukları yatıştırmak amacıyla telefon, tablet gibi dijital cihazları geçici bir çözüm olarak devreye sokmuştur. Bu türden "sanal bakıcı" kullanımları ise çocukların erken yaşta ekran temelli araçlara bağımlılık geliştirme riskini de beraberinde getirmiştir. Dijital ekranlara olan bağımlılık, özellikle genç

bireylerde yalnızlık, düşük özgüven, kaygı ve depresyon gibi ciddi psikolojik sorunlara yol açmış ve bu da aile bağlarının zayıflamasına neden olmuştur (Azem, et al., 2023). Ebeveynler, çocuklarıyla farklı kuşaklardan oldukları için onları nasıl denetleyebileceklerini bilmemekte ve süreci yönetemedikleri için de çoğunlukla ihmal ediyormuş gibi görünmektedirler. Dolayısıyla ebeveynler, çocuklarını dijital ortamlarda denetlemeyi ihmal ettiklerinde ise yukarıda verilen psikolojik sorunlarla karşılaşabilmekte ve aile içi iletişim sorunları da çeşitli şiddetlerde açığa çıkabilmektedir (Öztürk Eyimaya ve Yalçın İrmak, 2021; Türe ve Velipaşaoğlu, 2022). Online yaşam ile birlikte artan sosyal medya kullanımının aile içi ilişkiler üzerindeki etkilerinden biri de eşler arasında yaratmış olduğu güven temelli problemler olmuştur. Dijital etkileşimlerin, yüz yüze iletişimin yerini almaya başlamasıyla birlikte göz teması, ortak zaman geçirme ve duygusal bağ kurma gibi unsurlar zayıflamış; bu durum, sanal ortamlarda kurulan sanal flörtler ve dijital aldatmalar gibi duygusal ilişkilerin eşler arasında çatışmalara neden olmasına zemin hazırlamıştır (Dinçsoy, 2021, s. 25). Online yaşamın bir diğer olumsuz sonucunu da özellikle iş yaşamında daha aktif bir biçimde yer alan X, Y ve Z kuşaklarındaki kadınlarda görmek mümkündür. Çünkü bu yeni yaşam tarzı, kadınların iş yükünü artırmıştır (Arikboğa vd., 2020: 23). Çalışan kadınların yanı sıra, çeşitli kuşaklardan olan ev hanımlarının da iş yükünü artırmıştır. Kuşak fark etmeksizin, kadınların artan ev işi yükleri ise onlara psikolojik olarak da büyük bir yük oluşturmuş ve tükenmişlik belirtileri de kendini göstermeye başlamıştır (Ünal ve Gülseren, 2020) ve buna bağlı olarak aile içi ilişkilerde de bir kırılma yaşanmıştır.

Her ne kadar pandemi süreciyle birlikte sosyal medya kullanımı bütün kuşaklar arasında yaygınlaşmaya başlamış olsa da sürecin bir gereği olan toplumsal etkileşimlerin dijital mecralara taşınması durumu, özellikle genç kuşaklar (Y, Z ve Alfa) açısından oldukça doğal ve rutin bir deneyim olarak karşılanırken; daha ileri yaş gruplarını oluşturan Sessiz Kuşak ve Bebek Patlaması Kuşağı için alışılmadık ve sınırlı dijital deneyimlerle karşılanan yeni bir sosyalleşme biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü bu iki kuşak, daha çok yüz yüze iletişimi tercih etmektedir (Güzel, 2019: 241; Ünal, 2017: 11). X kuşağı ise bilgi ve teknolojilerle hem geç tanışmış hem de teknolojik gelişmelerin icadında rol almasına rağmen bunları çok iyi kullanamayan bir kuşaktır (Güngör, 2022: 20).

Özetle, bu süreçte dijital platformlar bütün kuşaklar için evi daha katlanılır kılmasına rağmen “bireysel yaşamın yüceltiği ve bireysel yaşam için her türlü zeminin hazırlandığı bir dönemde bu kadar uzun süre dar bir mekânda gerçekleşen kolektif yaşam, aile üyelerinin üstesinde gelemeyeceği zorlukları üretebilir” (Karakaş, 2020: 552) korkusunu da gündeme getirmiştir. Örneğin dijital mecraların sıkça kullanılması bireylerin hem internet kullanımını hem de telefonla konuşma sıklığını artırmıştır (Karakaş vd., 2022: 740). Bunlar ise çeşitli kuşaklardan oluşan aile bireyleri arasında yeni tartışmalar doğurmuştur. Tartışmalar neticesinde ise bireyler ailelerinde göremedikleri ilgiyi ve yakınlığı, sosyal medya mecralarından iletişime geçtikleri veya tanıdıkları kişilerde arayabilmektedir ve elbette evlilikler ve aile yaşamı için de büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Özellikle sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanan Y, Z ve Alfa kuşağı bireyleri, aileleriyle fazla göz teması kuramadıkları için aileleriyle olan bağları zayıflamakta ve güven duygusu, ilgi ve sevgiyi dışarıda aramaktadır (Doğan, 2019). Bu süreçte, kendilerinden farklı kuşaklarda yer alan ebeveynlerinin de çoğunlukla zaruri veya keyfi olarak sosyal medyayı fazla kullanmasıyla daha da olası hale gelebilmektedir. Çünkü aile bireyleri arasında sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi, karşılıklı zaman ayrılması ve ilgi gösterilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu tür etkileşimler özellikle beden dilinin, mimiklerin ve duygusal tepkilerin kullanıldığı ve böylece mesajın daha açık ve doğrudan iletilmesini sağlayan yüz yüze iletişimle daha etkili hâle

gelmektedir. Buna karşın, dijital ortamlarda kurulan iletişimde fiziksel temasın ve duygusal ifadenin sınırlı olması, etkileşimin derinliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Acar ve Koçak, 2023: 2728). Özellikle her yaş grubundan insanın daha çok tercih etmeye başlamasıyla birlikte sanal iletişimlerin giderek yüz yüze iletişimlerin yerini almaya başladığı pandemi sürecinde bu olumsuzlukların izleri çok net bir şekilde görülebilmektedir. Sosyal medya ile ilgili yapılan araştırmalarda da sosyal medya kullanımının, aile içi ilişkilerde bu tür olumsuz durumlar yarattığına yönelik sonuçlara ulaşılmıştır (Yalçın ve Yalçın, 2018: 739). Kısacası, pandemi gibi uzun süreli ve belirsizlik içeren süreçler, aile içi ilişkileri daha da hassaslaştırabilmekte, dijital iletişim biçimleri ise ailede hem yakınlaştırıcı hem de yabancılaştırıcı etkiler yaratabilmektedir denilebilir.

6. Sonuç ve Öneriler

Pandemi süreciyle birlikte sosyal yaşamın zorunlu olarak online ortama aktarılması, yüz yüze ilişkilerin ve sokağa çıkmanın yasaklanması gibi tedbirler, çeşitli kuşaklardan oluşan aile bireylerinin sosyal medyaya ve dijital platformlara olan ilgisini giderek artırmıştır. Çünkü bu süreçte sosyal medya ve dijital platformlarla birlikte ev ortamı, çalışma ofisi, eğlence merkezi ve eğitim kurumu gibi yeni işlevler kazanmaya başlamıştır. Bu durum, özellikle yüz yüze iletişimi tercih eden ve yeni iletişim teknolojilerine uzak olan Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması Kuşağı ve kısmen X Kuşağı için zorlu bir süreç olmuştur. Daha genç yaştaki Y, Z ve Alfa kuşakları için durum pek de öyle olmamıştır. Bu kuşak bireyleri dışarıda vakit geçirebilirler bile sosyalleşme ve iletişimlerini çoğunlukla sosyal medya platformları üzerinden sağlayabilmektedir. Ancak konuyla ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda, bu süreçte hemen hemen bütün kuşak bireylerinde sosyal medya kullanımının giderek arttığı tespit edilmiştir. Yine, çevrimiçi yaşam tarzı nedeniyle çeşitli kuşaklardan oluşan aile üyelerinin sürekli evde olmasının, X, Y ve Z kuşaklarına mensup çalışan kadınlarda ve ev hanımlarında iş yükünü artırdığı da tespit edilen bir başka önemli sonuç olmuştur. Kısacası, bu süreçte sosyal medya kullanımının aile içerisinde giderek yaygınlaşması, aile içi ilişkileri olumsuz bir şekilde etkileyerek aileyi değişime daha açık hale getirmiştir denilebilir.

Y, Z ve Alfa kuşak bireyleri başta olmak üzere, bu sürecin sonunda artan sosyal medya bağımlılığı, aile için yeni riskler de gündeme getirmiştir. Yapılan çeşitli araştırmalar, bu sosyal medya bağımlılığının bireylerde yalnızlık, kaygı, stres gibi psikolojik sorunlara sebebiyet verdiğini göstermiştir. Ebeveynler ile çocukları farklı kuşaklardan oldukları için, ebeveynler çocuklarını sosyal medyada, dijital platformlarda kısacası online ortamlarda denetlemekte zorlanabilmekte ve bu da yeni sorunlara yol açabilmektedir. Yine de aile bireyleri, çocuklarının kendileri ile farklı kuşaktan olduğu bilinciyle hareket edip, çocuklarının aile üyeleriyle birlikte vakit geçirebilmelerini sağlamalı, çocuklarını sanal bakıcılara bırakmamalı, sosyal medyanın ve dijital platformların zararları konusunda da çocuklarına gerekli sağlıklı bilgileri ve uyarıları yapmaktan çekinmemelidir. Aile içi dijital farkındalığı artırabilmek adına okullarda ve farklı resmî kurumlarda gerekli eğitimler verilmelidir. Aileler dijital mecralarda geçirilen zamana yönelik tedbirler alarak dijital yalnızlaşmanın önüne geçmelidir. Dijital bağımlılık erken teşhis edilmeli ve bunun önüne geçebilmek için çeşitli tedbirler alınmalıdır. Örneğin aile içerisinde yüz yüze iletişimi ve karşılıklı etkileşimi artıracak eğlenceler, oyunlar ve aktiviteler düzenlenmelidir. Gelecek araştırmalar açısından, kuşaklar arası dijital deneyim farklılıklarının aile içi iletişim biçimleri üzerindeki yansımalarının çok boyutlu olarak incelenmesi literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır. Yine özellikle pandemiyle birlikte aile bireylerinde kalıcılaşan dijital yaşamın, pandemi öncesi geleneksel aile yaşantısıyla karşılaştırmalı olarak ele alınması da oldukça

önemlidir. Bu bağlamda aile içi mahremiyet algısının, otorite ilişkilerinin, toplumsal rollerin, dijital pratiklerin ve yeni normların (dijital vb.) COVID-19 ve öncesindeki süreçle karşılaştırmalı olarak araştırılmasına yönelik çalışmalara daha fazla ağırlık verilebilir.

Kaynakça

- Acar, Ö. ve Koçak, H. (2023). Etkileşimlerin ve görünürlüklerin arttığı sosyal medyanın aile işleyişine etkisi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 9(67), 2723-2732. http://dx.doi.org/10.29228/sm_rvj.67052
- Acar, R. ve Acar Şentürk, Z. (2022). COVID-19 pandemi sürecinin sosyal medya kullanımına etkileri: Uşak üniversitesi örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 519-539.
- Arı, Y. (2023). Aile kurumunun işlevleri nelerdir ve neden önemlidir? sosyolojik bir araştırma. K. Ertaş (Ed.), *İlahiyat Alanında Uluslararası Araştırma ve Değerlendirmeler* içinde (127-139). Ankara: Serüven Yayınevi.
- Arikboğa F.Ş., Doğan E., Akdöl, B. ve İrengün, O. (2020). *Küresel salgın döneminde evden çalışma araştırma raporu*. İstanbul: İstanbul University.
- Azem, L., Al Alwani, R., Lucas, A., Alsaadi, B., Njihia, G., Bibi, B., Alzubaidi, M., Househ, M. (2023). Social media use and depression in adolescents: a scoping review. *Behavioural Sciences*, 13, 475. <https://doi.org/10.3390/bs13060475>
- Barış, İ. ve Taylan, H. H. (2020). Küresel salgın sürecinde Türkiye’de aile içi sorunlar. *NOSYON: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 5 (Gürsoy Akça Özel Sayısı), 13-32. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1340067>
- Bayhan, V. (2019). Kuşaklar sosyolojisi ve Türkiye için yeni bir kuşak analizi. *Sosyoloji Divanı*, 7(13), 29-45.
- Beck, U. (2011). *Risk toplumu: Başka bir modernliğe doğru*. (K. Özdoğan ve B. Doğan, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Binark, M., Arun, Ö., Özsoy, D., Kandemir, B., & Şahinkaya, G. (2020). *Covid-19 sürecinde yaşlıların enformasyon arayışı ve enformasyon değerlendirme projesi raporu* (Proje no. 120k613). TÜBİTAK. (35) 120K613 covid 19 sürecinde yaşlıların enformasyon arayışı ve enformasyon değerlendirme
- Bozkurt, V. ve Gülerce, H. (2024). Krizde aile içi çatışma ve dayanışma (saha çalışması). K. Özer ve G. Çetin Aydın (Ed.), *Güncel Gelişmeler Işığında Sağlık Sosyolojisi* içinde (217-235). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Craig, L., & Churchill, B. (2020). *Working and caring at home: gender differences in the effects of covid-19 on paid and unpaid labor in Australia. Feminist Economics*, 27(1-2), 310-326.
- Cıngı, Y. ve Cıngı, M. (2022). 65 yaş ve üzeri bireylerin korona virüs sürecinde sosyal medya kullanım alışkanlıklarına yönelik nitel bir araştırma. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 574-595.
- Çakmak, D. (2021). COVID-19 pandemisi döneminde aile içi iletişim ve yalnızlık. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 56(3), 1736-1753. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.21.08.1622>
- Çalışır, G. (2015). Kişiler arası iletişimde kullanılan bir araç olarak sosyal medya: Gümüşhane üniversitesi iletişim fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *NWSA- Humanities*, 10 (3), 115-144.
- Çalışkan, M. ve Mencik, Y. (2015). Değişen dünyanın yeni yüzü: sosyal medya. *Akademik Bakış Dergisi*, (50), 254-277
- Çetin Aydın, G., ve Başol, O. (2014). X ve y kuşağı: çalışmanın anlamında bir değişme var mı?. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 4(4), 1-15. <https://doi.org/10.17339/ejovoc.41369>
- Çetin, D. ve Aral, N. (2022). Türkiye’de COVID-19 pandemi sürecinin aile içi iletişime etkisi. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 80-90.
- Demir Erbil, D. ve Hazer, O. (2021). Kuşaklararası dayanışma açısından yaşlıların dijital okuryazarlık deneyimleri üzerine nitel bir çalışma. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 271-297. <https://doi.org/10.11616/basbed.vi.897599>
- Demir, Ü. (2016). Sosyal medya kullanımı ve aile iletişimi: Çanakkale’de lise öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim*, 9 (2), 27-50.
- Dilekli, Z. (2022). Sosyal medya ve eğitim. O. Metin (Ed.), *Sosyal Medya ve Sosyal Kurumlar* içinde (79-100). Ankara: Tezkire Yayıncılık.
- Dilekli Karatay, Z. ve Koyuncu, A.A. (2024a). Kuşakların siyasi parti politikaları üzerindeki etkisi. *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(12), 523-538.
- Dilekli Karatay, Z. ve Koyuncu, A. A. (2024b). Z kuşağının Türkiye’nin dış politikalarına yönelik yaklaşımı üzerine bir alan araştırması. *İçtimaiyat*, 8(2), 498-518. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1394790>

- Dilekli Karatay, Z. (2024). *Z kuşağı ve Dış Politika*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları (NEU PRESS).
- Dinçsoy, B. (2021). *Sosyal medya bağımlılığının romantik ilişkilerdeki güven duygusu ve ilişki doyumu açısından incelenmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, B.Ö. (2019). Aile içi iletişim, daha önce olmadığı kadar zarar görüyor. 09.04.2024 <https://www.aa.com.tr/tr/toplumun-temel-diregi-aile/aile-ici-iletisim-daha-once-olmadigi-kadar-zarar-goruyor/1463841>
- Duman, M.Z. (2021). Üniversitede okuyan z kuşağının değişen aile algısı ve aile içi ilişkilerde yaşadığı sorunlar, *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(1), 20-36.
- Duman, M.Z. ve Akosman, B.G. (2022). *Gençlerde Din ve Dindarlık*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Eren, V. ve Aydın, A. (2014). Sosyal medyanın kamuoyu oluşturmadaki rolü ve muhtemel riskler. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16, Özel Sayı 1, 197-205.
- Fromm, J. & Read A. (2018). *Marketing to Gen Z: The rules for reaching this vast and very different-generation of influencers*. USA: Amacom.
- Furedi, F. (2017). Korku kültürü-risk almamanın riskleri. (B. Yıldırım, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Giddens, A. (2017). *Sağ ve solun ötesinde*. (M. Sözen ve S. Yücesoy, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gross, T.S. (2017). *Milenyum kuşağının kuralları*. (M. Tokyay, Çev.). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Güleç, V. (2018). Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 2 (2), 105-120.
- Güngör, O. (2022). Sosyolojik bağlamda kuşaklar kavramına giriş. Ö. Güngör (Ed.). *Z Kuşağı- Sosyolojik Bağlamda Kuşaklar*. İçinde (5-38). Ankara: Anadolu Ay Yayınları.
- Güzel, M. (2019). Dijital dünyada doğan z kuşağının sosyal medya ve yüz yüze iletişim becerileri: İstanbul üniversitesi teknik bilimler meslek yüksek okulu öğrencilerine yönelik bir ön çalışma. C. Kandemir (Ed.), *Dijital Çağda Televizyon ve Medya* içinde (235-260). İstanbul: Der Yayınları.
- Igel, C., & Urquhart, V. (2012). Generation Z, meet cooperative learning. *Middle School Journal*, 43(4), 16-21.
- Islam, Md. A., Cheong, T.W., Yusuf D.H.M. and Desa H. (2011). A study on generation y behaviours at workplace in Penang. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*. 5(11), 1802– 1812.
- Kaplan, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, sosyal medya kullanım amaçları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Karahasan, F. (2018). *Açılın Gençler Geliyor*. İstanbul: Doğan Egmont Yayınları.
- Karakaş, M. (2020). Covid-19 salgınının çok boyutlu sosyolojisi ve yeni normal meselesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40, 541–573. <https://doi.org/10.26650/SJ.2020.40.1.0048>
- Karakaş, M., Sala, B., Aykut, G., Bozkurt, R., vd. (2022). Covid-19 salgını sürecinde evin kullanımına ilişkin sosyolojik bir analiz. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 724-742. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1078871>
- Kartal, N. ve Erigüç, G. (2018). Sağlık iletişimde bir unsur olarak sosyal medya: Bir sosyal içerik platformundaki sağlık haberlerinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 569-587.
- Kavak, A. B. ve Şener, İ. (2021). *İşte Z Kuşağı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Koç, R. (2021). Life practices on social media of minority's generation z in Turkey during the COVID-19 period. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(43), 7005-7027. <https://doi.org/10.26466/opus.928991>
- Koçak, H., & Memiş, K. (2021). Risk ve tehlike kavramlarının sosyolojik analizi: Risk toplumu kuramı ve Covid-19 bağlamında yaşamsal güvensizliğin sürekliliği. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 7(52), 3012–3020.
- Konakay, G. (2018). Y kuşağı değerlerinin kariyer tercihleri açısından incelenmesi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 13 (1): 79-92.
- Levickaitė, R. (2010), Generations X Y Z: How social networks form the concept of the world without borders the case of Lithuania. *LIMES*, 3(2), 170-183.
- Mannheim, K. (1952). The sociological problem of generation. P. Kecskemeti, (Ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge* içinde (276-322). London: Routledge & Kegan Paul.

- McCrindle, M. (2021). Generation Alpha: the new kids on the block with Mark McCrindle Ashley Fell | The Future Report. 17.10.2024 <https://www.youtube.com/watch?v=MNL2y5Alfgw>
- Melchior, C. (2023). Elderly people and the barriers to digital education. *Italian Journal of Sociology of Education*, 15(2), 37–53. <https://doi.org/10.14658/PUPJ-IJSE-2023-2-3>
- Metin, O. (2022). Sosyal medya ve kitle iletişimi. O. Metin, (Ed.), *Sosyal Medya ve Sosyal Kurumlar* içinde (11-26). Ankara: Tezkire Yayıncılık.
- Müftüler, H. G. (2019). Parsons sistem teorisi açısından kuşaklar arası ilişkilerde çatışma ve dayanışma. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 100-135.
- Nowland, R., McNally, L. & Gregory, P. (2024). Parents' use of digital technology for social connection during the COVID-19 pandemic: A mixed-methods study. *Scandinavian Journal of Psychology*, 65, 533–548.
- Ozan, M. S. (2025). Ailede kuşaklar arası iletişimin dönüşümü: Türkiye örneğinde kamu politikalarının uluslararası modellerle karşılaştırmalı bir analizi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2025 (Aile Özel Sayısı Cilt-1), 289-329. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.1649128>
- Ökten, B. (2025). X, Y ve Z kuşaklarının sosyal medya kullanım süreleri: Türkiye örnekleme. *IUYD*, 16(1), 38–56.
- Öztürk Eyimaya, A. ve Yalçın İrmak, A. (2021). Relationship between parenting practices and children's screen time during the COVID-19 pandemic in Turkey. *Journal of Pediatric Nursing*, 56, 24–29. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2020.10.002>
- Özyürek, A. ve Çetinkaya, A. (2021). COVID-19 pandemi döneminde aile ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 96-106.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On The Horizon*, 9(5), 1–6.
- Sarı, Ö. (2014). Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı. M. Aydın (Ed.). *Sistemik Aile Sosyolojisi* içinde (17-35). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Serçemeli, M., Kurnaz, E. ve Özcan, M. (2015). Y kuşağı öğrencilerinin muhasebe eğitimine bakışı: Atatürk üniversitesi İİBF'de bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1). 261-276.
- Sy, A.G. (2022). *Semblance of life: how different generations use social media*. Sortlist Data Hub. 01.08.2025. Retrieved from <https://www.sortlist.com/datahub/reports/how-different-generations-use-social-media/>
- Sullivan, S.E., Forret, M.L., Carraher, S.M., Maiminero, L.A. (2009), Using the Kaleidoscope Career Model to Examine Generational Differences in Work Attitudes, *Fairfield University Digital Commons*, 14 (3), 284-302.
- Türe, Ş., ve Velipaşaoğlu, S. (2022). Determining screen time of children between 3–9 years during covid-19 pandemic and investigation of factors related to screen time. *Turkish Journal of Pediatric Disease*, 16(5), 432–439. <https://doi.org/10.12956/tchd.1117209>
- Ünal, B. ve Gülseren, L. (2020). COVID-19 pandemisinin görünmeyen yüzü: Aile içi kadına yönelik şiddet. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 89-94.
- Ünal, M. (2017). *Y ve Z Kuşaklarının Yönetimi*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Vural, Z. B. A. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 20(5), 3348-3382. <https://doi.org/10.19168/jyu.65130>
- Yalçın, M. ve Yalçın, M. (2018). Sosyal medya kullanımı ve aile içi iletişim ilişkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (57), 738-743.
- Yıldırım, E. (2008). Risk toplumunda (depremlerle) yaşamak. *Akademik İncelemeler*, 3 (1), 75-85.
- Yıldırım, E. (22.03.2020). Epidemik toplum: Kapatma, risk, sosyal izolasyon, sanal sosyal alan. 10.09.2024 https://www.yenisafak.com/yazarlar/ergunyildirim/pandemik-toplum-i-kapatma_risk-sosyal-izolasyon-sanal-sosyal-alan-2054621
- Yıldırım, O. ve İpek, İ. (2020). Yeni koronavirüs salgını dolayısıyla gündeme gelen sosyal izolasyon ve gönüllü karantina döneminde internet ve sosyal medya kullanımı. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (52), 69-94.
- Zemke, R., Raines, C., & Filipczak, B. (2013). *Generations at Work: Managing the Clash of Veterans, Boomers, Xers, and Nexters in Your Workplace*. USA: Amacom.
- Zhang, D., Zhou, L., & Lim, J. (2020). From Networking to Mitigation: The Role of Social Media and Analytics in Combating the COVID-19 Pandemic. *Information Systems Management*, 37(4), 318-326.

Extented Abstract

Social media differs from traditional media in several aspects, such as enabling access to a wide audience, allowing for content creation and sharing, and facilitating mutual interaction. While traditional media is primarily used by the Silent Generation, the Baby Boomer Generation, and to some extent Generation X, social media is more commonly used by younger generations such as Generations Y, Z, and Alpha. Although the Silent Generation, Baby Boomers, and (partially) Generation X tend to prefer face-to-face communication, Generations Y, Z, and Alpha predominantly prefer online communication.

Online communication, social media, and digital platforms have become the most preferred and increasingly distinct virtual centers of the present day compared to traditional media. These virtual hubs began to function as central and buffer zones for the functioning of social life following the declaration of COVID-19 as a pandemic in 2019. The measures taken and practices adopted after the pandemic declaration correspond to the theory of risk society. This theory asserts that as people's level of knowledge increases, so do their fears and the risks they face. During the pandemic, social life was conducted in online environments as a way to minimize perceived risks and fears, which laid the groundwork for the more frequent and widespread use of various social media platforms. This situation, in turn, affected intra-family relationships in various ways. Because family members from different generations were directed toward the use of social media and digital platforms not only voluntarily but also out of necessity, and interest in these platforms increased among nearly all generations.

Various studies have found that the duration and frequency of internet and social media use increased during the COVID-19 pandemic. Due to the inability to leave home during this period, family members had to communicate with their relatives and loved ones via social media. Similarly, many university professors communicated with their students, employees with their institutions, and families with their relatives through live connections established via social media and various digital platforms. Individuals diagnosed with COVID-19 also maintained contact with their families through social media. Consequently, all these developments naturally led to increased social media usage.

This process, which began with the pandemic, brought significant challenges for the Silent Generation, the Baby Boomer Generation, and partly Generation X—generations that preferred face-to-face communication and were less familiar with new communication technologies. However, this was not the case for individuals from younger generations such as Y, Z, and Alpha. Even when spending time outside, these individuals could maintain their communication and socialization primarily through social media platforms. Nevertheless, several studies have shown that social media use increased across almost all generations during this period. Particularly among Generations Y, Z, and Alpha, increased social media dependency during and after the pandemic has introduced new risks for the family. Various studies have revealed that this dependency has led to psychological problems such as loneliness, anxiety, and stress.

Although social media's role as a buffer space is significant, it has also caused serious communication breakdowns between parents and children from different generations. Moreover, since parents and their children belong to different generations, they often do not know how to supervise their children's online activity and appear to neglect the process due to an inability to manage it. Nevertheless, parents should act with the awareness that their children are from a different generation, encourage them to spend time with family members, refrain from leaving them in the care of "virtual babysitters" such as tablets and phones, and not hesitate to provide accurate and healthy information about the harms of social media and digital platforms. In some families, especially when they could not take their Generation Alpha children outside to parks or public spaces, parents used tablets or phones—the carriers of social media—as tools to quiet them when they became restless. This represents another key issue negatively affecting intra-family communication and interaction.

Another important finding is that the constant presence of family members from different generations at home due to the online lifestyle increased the workload of working women from Generations X, Y, and Z. The burden also increased for housewives from different generations. Therefore, the growing prevalence of social media use within families during this period negatively affected family relationships and made them more open to change.

Based on all these observations, this study—prepared through a literature review—aims to sociologically discuss the impact of social media use on the family during the pandemic, within the context of generational differences. The study consists of four main sections: "The Family in Times of Social Crisis," "The Concept and Classification of Generations," "Social Media During the Pandemic," and "The Use of Social Media and Its Impact on the Family During the Pandemic in the Context of Generational Differences." The discussion of how social media affected family relationships during the pandemic through generational differences constitutes the study's sociological contribution and originality to the literature. In addition, the suggestions presented in the conclusion section show another original aspect of the study. Therefore, by addressing a current and sociologically significant topic, this study is expected to make an important contribution to the literature and serve as a reference for future research in the field.